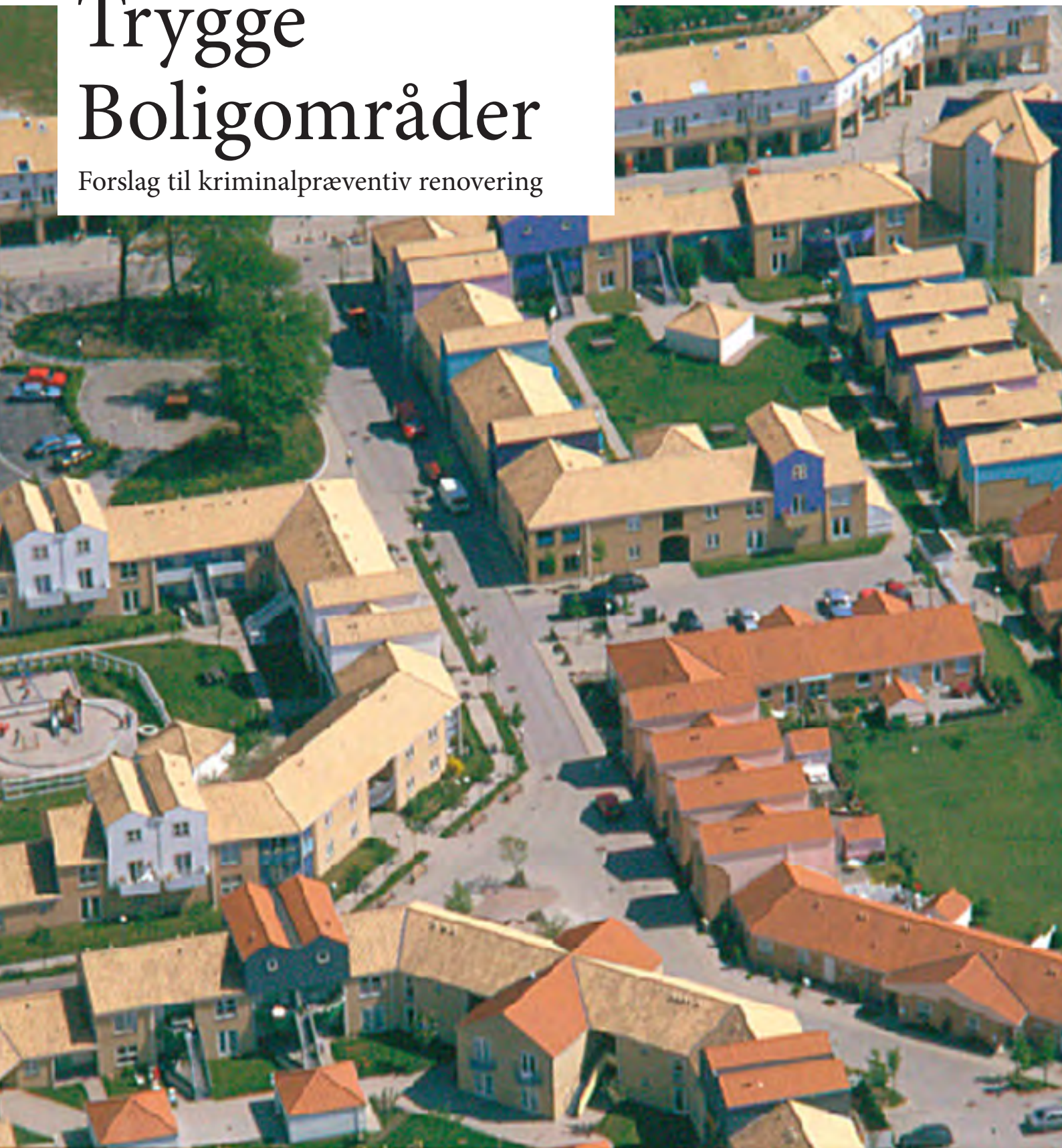

Trygge Boligområder

Forslag til kriminalpræventiv renovering

Det Kriminalpræventive Råd

Indholdsfortegnelse

Udgivet af:

Det Kriminalpræventive Råd
Odinsvej 19, 2. sal
2600 Glostrup
Telefon (+45) 43 44 88 88
Telefax (+45) 33 43 01 39
dkr@dkr.dk
www.dkr.dk

Forfatter:

Michael Varming
Arkitekt M.A.A.

Faglig konsulent:

Bo Grönlund
Arkitekt M.A.A.

Redaktion:

Michael Varming
Karsten Nielsen
Laila Stein Andersen

Foto:

Michael Varming og
Karsten Nielsen

AD/Produktion:

Schat-Holm
Reklamebureau ApS

Tryk:

Prinfo Køge

Kopiering tilladt
med kildeangivelse

2. oplag:

xxxx eksemplarer

DKR. nr.:

09-401-0165

ISBN:

87-88789-48-9

August 2009

Forord 3

Indledning	4
Trapperummet	6
Indgangspartiet.....	8
Kældre	10
Forarealet	11
Parkering.....	14
Det interne vejssystem.....	15
Stisystemet.....	16
Skiltning	17
Beplantning	18
Ansvar.....	21
Friarealet.....	22
Opdeling i mindre enheder.....	25
Busforbindelse.....	26
Fælleshus	27
Graffiti og hærværk	28
Mere liv i området	29
Afslutning.....	30
Litteraturhenvisninger.....	31

Forord

Når man skal igang med et renoveringsarbejde i en boligbebyggelse, er det en god idé at undersøge, om man samtidig kan gøre bebyggelsen til et tryggere sted at bo i, og om man med enkle fysiske forbedringer kan nedbringe eventuel kriminalitet.

Det er ikke sikkert, at det vil koste ekstra. Derimod vil det kræve lidt mere omtanke i planlægningsprocessen. Man kan fx inddrage beboerne i processen og lytte til de forslag, der kan forbedre området og øge trygheden. Denne anvisning handler om en række af sådanne foranstaltninger, man kan pege på. De fleste af dem har været prøvet med held i de danske, almene boligbebyggelser, som er blevet renoveret med midler fra Byudvalgspuljen.

Disse renoveringer, der for de fysiske forbedringers vedkommende omfattede 173 boligbebyggelser, er blevet fulgt tæt af Statens Byggeforsknings Institut.

Forfatteren, der er arkitekt, var som seniorforsker ansvarlig for registreringen før og efter de fysiske forbedringer i forbindelse med den forskningssag, By- og Boligministeriet satte igang samtidig med renoveringerne.

Et vigtigt delmål med renoveringerne var at forebygge kriminalitet herunder tendenser til hærværk, vold og bandekriminalitet. Der blev lagt mest vægt på forbedringer af de sociale forhold, men også de fysiske forbedringer var vigtige. Her blev størstedelen af de midler lagt, som Byudvalget bevilgede til hele renoveringssagen: ca. 6 mia kr. Arbejdet er desuden blevet fulgt af Det Kriminalpræventive Råds Miljøplanlægningsudvalg.

Det Kriminalpræventive Råd har tidligere - i pjecen "Kriminalpræventiv Boligprojektering" - givet gode råd om tryghed i forbindelse med opførelse af helt nye boligområder.

Vores ønske er, at det kriminalpræventive element tænkes med, allerede når renoveringerne planlægges - både for at forebygge kriminalitet, men også for at beboerne oplever deres boligområder som trygge og sikre. Vi håber, at det nye hæfte "Trygge Boligområder" vil være til inspiration i boligbebyggelser, som står over for såvel små som store fysiske forbedringer.

Oluf Christensen

Formand for Miljøplanlægningsudvalget

Indledning

Hvilken slags kriminalitet kan nedbringes i boligområder?

- Indbrudstyveri
- Brugstyveri af køretøjer
- Tyveri fra køretøjer
- Tyveri fra pulterrum o.l.
- Vold og røveri
- Voldtægt
- Hærværk
- Brandstiftelse

Græs til glæde for ingen kan ændres til nyttehaver, der signalerer ansvar og "øjerforhold" overfor haven. Men trappen kan gøre det lettere for en tyv at skaffe sig adgang til stuelejligheden. Dette problem kan løses ved teknisk sikring, fx infrarøde følere, der tænder en lampe inde i lejligheden, når der er nogen på altanen.

Fysiske forbedringer kan i sig selv være med til at nedbringe kriminaliteten i et boligområde. Mange gange kan man med enkle forbedringer vanskeliggøre, at kriminalitet og hærværk kan finde sted, og man kan samtidig formindske folks utryghed i et område. Det er vigtigt at skelne mellem risiko for kriminalitet og utryghed. Risikoen for indbrud og overfald er faktisk ganske lav - og statistisk er den dalende - men derfor kan et boligområde alligevel godt opfattes som utrygt, hvilket kan have følger for folks lyst til at bo der. Det kan føre til mange fraflytninger og dermed et ustabilt socialt klima. Det kan ingen bebyggelse tåle, og alene derfor er der god grund til at forbedre forholdene.

Det er rimeligt at antage, at fornemmelsen af utryghed er større i boligområder, der trænger til renovering, end i områder der fremstår smukke og vedligeholdte.

Inddrag beboerne

Det er afgørende, at beboerne tages aktivt med på råd, når det skal besluttes, hvad der skal gøres ved boligområdet. Ikke alene ved

beboerne bedst, hvor skoen trykker, men der kommer også ved beboermøder forhold frem, som ikke vil kunne findes på anden måde. Og beboermøder bidrager til at etablere og vedligeholde velfungerende sociale netværk, som er en vigtig betingelse for tryghed i lokalområdet.

Ansvar for området

Der er grænser for, hvad man kan gøre ved en bebyggelse, når den renoveres, men visse oplagte fejl og mangler kan rettes op.

Opgaven består i at udstrække begrebet HJEM så langt ud i det offentlige område som det er muligt. Det skal fremgå, at nogen interesserer sig for bebyggelsen, at området er præget af orden og kontrol, at beboerne er glade for at bo der og at kriminalitet ikke tolereres.

Der er kun lidt dansk forskning om, hvilken indflydelse bebyggelsens fysiske udformning har på kriminaliteten, så de gode råd, der præsenteres i dette hæfte, er mere resultatet af erfaringer, iagttagelser og „sund fornuft“ end af sikker viden. I udlandet - især USA - er der dog forsket en del, som med en vis forsigtighed kan

overføres til danske forhold. Man bør være opmærksom på, at lokale forhold som fx vejssystemet spiller en væsentlig rolle, men også forhold som beboersammensætning, indkomstforhold etc. har betydning.

Mange forhold medvirker til at gøre et område fristende til kriminalitet:

- meget store og uoverskuelige boligområder
- præg af anonymitet
- uklare ejer/ansvarsforhold til arealerne
- mangel på personer, som kan gribe ind
- manglende udsyn til friarealer, p-pladser og stier
- fremmede har let adgang
- "velegnede" gerningssteder
- lette ofre

To strategier

Det Kriminalpræventive Råd arbejder generelt med **to måder** at forebygge kriminalitet på:

- Metoder, der gør det svært at begå kriminalitet
- Metoder til at påvirke adfærd hos den enkelte eller grupper af personer.

1) At gøre det svært

I forhold til et boligområde kan man sige om **den første forebyggelsesmåde**, at jo mere beboerne er interesserede i boligområdet og på forskellig måde tager ansvar for det - jo vanskeligere er det for en gerningsmand at gennemføre en forbrydelse. Der vil simpelt hen være forskellige psykologiske og fysiske barrierer, som skal overvindes for at personer kan begå kriminalitet. Bag de konkrete anvisninger i dette hæfte ligger 5 hovedelementer, der gør det sværere for en gerningsmand:

- At der er så mange "beskyttende øjne" som muligt, dvs., hjemmenværende beboere, trafik på stier samt befolkede arealer det meste af døgnet.

- At medansvar for bebyggelsen kan opstå, dvs. at der er gode fysiske faciliteter ude og inde til fælles brug for alle aldersklasser, socialt overskuelige boenheder - og mulighed for at sætte præg på nærmiljøet.
- At der er god overskuelighed og synlighed, dvs. oversigt fra boligen over udearealer og p-pladser, synlighed ved opgange, få skjulesteder, god belysning.
- At miljøerne er vedligeholdte og rengjorte.
- At bebyggelserne er sikrede med lukke/låsesystemer og at der er få flugtmuligheder for eventuelle gerningsmænd.

2) At påvirke adfærd

Omkring **den anden forebyggelsesmåde**, så har vi erfaring for, at gode udfoldelsesmuligheder for beboerne fremmer ansvarlighed over for beboerne og bebyggelsen.

Mange af forandringerne kan indvirke på den reelle kriminalitet. Desuden vil de medvirke til, at beboere og besøgende føler sig mere trygge ved at færdes i området.

Hæftet er opbygget, så man bevæger sig inde fra indgangsdøren til hver bolig og ud i det offentlige rum.

I den ene ende er grænsen sat ved indgangen til boligen, i den anden ende slutter hæftet ved indgangen til nærbutikken, institutionen og det offentlige vejssystem.

Hæftet forsøger at give forslag til forbedringer på flere niveauer, så man ved renovering af et boligområde kan få inspiration til både små forbedringer og større ombygninger. Sidst i hæftet er der en oversigt over, hvor man kan læse mere om kriminalpræventiv boligplanlægning.

Mange skjulesteder giver utrygt miljø.

Vigtige faciliteter

- Gode udfoldelsesmuligheder for alle aldersgrupper - herunder til sport
- Gode mødesteder for beboerne
- Regionale kulturinstitutioner, der kan tiltrække interesserede også uden for bebyggelsen, kan hæve dens omdømme i byen.

Trapperummet

Alle entredøre bør være forsynet med dørspion, og i familier med børn også gerne med en dørspion i børns øjenhøjde.

Belysning

Trapperummets belysning er vigtig for følelsen af tryghed. Hvis belysningen er kold og sidder, så den efterlader de besøgendes ansigter i mørke, kan trapperummet i sig selv give en fornemmelse af ubehag.

Forslag til forbedringer

Belysningen bør være direkte lodret nedadrettet og sidde ud for hver entredør, så lyset rammer personer, der står ved døren. Armaturet bør afgive en varm farvetone, og alle hjørner skal belyses.

Dekorerer opgangen, føler man mere ansvar for den.

Dekorationer mm.

Hovedparten af alle opgange er meget upersonlige og opfattes som steder man er nødt til at passere for at komme „hjem“. Hvis opgangene ikke holdes i orden, kan det føre til graffiti og anden hærværk. Hvis der derimod gives mulighed for, at opgangene kan udsmykkes, kan det give beboerne et større tilhørsforhold og dermed større tilfredshed med at bo der.

Forslag til forbedringer

Beboerne bør have mulighed for at præge trapperummet med planter, opslagstavler, plakater o.l., som kan udsende signaler om, at beboerne kender hinanden.

- Opprioritering af orden og god vedligeholdelse (herunder pæn bemaling).
- De små hjørnestole, som var almindelige i etageejendomme fra århundredeskiftet, bør kunne indføres også i nyere byggeri, så gangbesværede har mulighed for et hvil undervejs.
- I de senere år er mange opgange blevet dekoreret med motiver, som beboerne enten selv har besluttet eller direkte har udført. Her er det lykkedes at udstrække fornemmelsen af „hjem“ til opgangen, med positive følger for renholdelsen af denne.

Mere glas i facaden

Hvis der er økonomiske rammer til det i renoveringsprojektet, bør det overvejes at udvide glasarealet i opgangen, så man - inden man går ind i bygningen - kan overse hele opgangen udefra. Det vil give færre muligheder for skjulesteder, og også indefra giver det muligheder for at orientere sig om livet udenfor. Hvis der er elevatorer, bør der også være ruder ind til dem.

Dørtelefoner-samtaleanlæg

Aflåste døre ind til opgangene kan være en god foranstaltning mod indbrud og uvedkommende adgang, men det giver behov for dørtelefoner. Mange boligområder, der tidligere har haft betydelig kriminalitet, har ved renovering fået dørtelefoner, og det har afhjulpet mange problemer. Dørtelefoner kan i dag også fås med TV-kamera i betjeningspanelet.

Opgangsråd

Etageboliger fremmer ofte anonymiteten mellem beboerne. Et godt socialt klima er dog af stor betydning for beboerne og for motivationen til at holde øje med hinandens boliger.

Forslag til forbedringer

Det er vigtigt, at afdelingsbestyrelsen mindst en gang om året arrangerer et møde mellem beboerne i hver opgang, så man lærer hinanden at kende. Til mødet bør beboerne kraftigt opfordres til at deltage, men det er også nødvendigt, at beboerne kommer der, fordi de har lyst. Der bør således være et program, som kan interessere og involvere beboerne. Om mødet skal omfatte en opgang ad gangen, eller man kan slå flere opgange sammen, må afhænge af de lokale forhold. Det er afgørende for fremmødet, at begivenheden er annonceret i meget god tid.

Opgangen kan dekoreres på mange måder.

Det vigtigste er, at beboerne synes om det, og føler sig hjemme.

Dårlig vedligeholdelse og tegn på uorden kan få aktive beboere til at søge væk fra en bebyggelse. Områder med stor fraflytningsprocent kan på denne måde ende med at få dårligt omdømme.

Indgangspartiet

Indgangspartiet er "den halvprivate zone", hvor beboerne skal have mulighed for at møde hinanden på en uforpligtende måde.

Postkasser i opgange er ofte mål for hærværk og indbrud. De befinder sig gerne mere sikkert i et bislag foran facaden, hvor de bedre kan ses fra lejlighederne.

Nye vindfang eller bislag

Der er for det meste en meget skarp grænse mellem det offentlige og det private i flerfamilieboliger. Det er meget vigtigt, at denne grænse blødes op i mere nuancerede zoner: halvoffentlige og halvprivate. Indgangspartiet kan således ændres til en halvprivat zone, hvor beboerne har et overgangsareal ud mod det offentlige. Især har det vist sig, at bebyggelsernes børn har stor glæde af dette sted, som er et godt sted at lege.

Forslag til forbedringer

Hvis der ved renoveringen er mulighed for at bygge nye vindfang eller bislag (vindfang uden glas) er det vigtigt, at disse steder bliver indbydende og venlige. Meget glas i

facaderne er vigtigt, dels for at man udefra kan se, hvad der sker i vindfanget, dels for at man indefra kan overskue friarealet. Der skal også være siddepladser inde og ude, så opgangens børn kan lege sammen under tag nær hjemmet. Vindfanget skal signalere, at det er et sted, hvor beboerne har en vis kontrol. De skal altså kunne præge stedet. Det skal være let at rydde op, fx bør der være reoler til børnenes legetøj og en stor papirkurv til affald.

Man ser tit gulvmåtter lagt i klemme i dørfalsen, så der er fri adgang til opgangen. Måtterne bør derfor ikke let kunne fjernes fra deres plads.

Cykel- og barnevognsparkering

Ofte er arealet rundt om indgangspartiet et rodet sted præget af pladsmangel for beboernes cykler og barnevogne m.m. Det efterlader indtrykket af ligegyldighed over for disse værdier, og de er lettere at stjæle og ødelægge. Moderne cykler er kostbare og derfor attraktive for tyve, der ofte medbringer specialværktøj for at kunne fjerne cyklen.

Forslag til forbedringer

Cykler og barnevogne skal kunne stilles tørt og sikkert nær indgangspartiet. Derfor kan man i forbindelse med renoveringer indrette cykel- og barnevognsrum, der er sikret mod indbrud og som så vidt muligt står i trinløs forbindelse med terrænet. Det er vigtigt, at cykel/barnevognsrummet altid er vedligeholdet og ryddeligt, så beboerne har lyst til at bruge det.

Belysning

Godt lys er af stor betydning for trygheden ved indgangspartiet. Godt lys vil sige, at det har en varm farvetone, og at der er nok af det, hvor det skal bruges. Det er ikke nødvendigvis et spørgsmål om mængden af lys, snarere om lysets kvalitet på de steder, hvor det er påkrævet.

Forslag til forbedringer

Indgangspartiet bør være oplyst inde og ude, så man let kan se, om der er personer i nærheden af dette. Hvis ikke der er konstant lys i opgangen og vindfanget, kan det anbefales at placere sensorer udenfor, så der tændes lys inde i selve trapperummet, når personer nærmer sig.

Renholdelse

Det er vigtigt, at opgangens eller boligblokkens beboere bliver enige om, hvordan opgangen, indgangspartiet og arealet omkring dette kan holdes ryddeligt og ordentligt. Hvis der ikke er orden, sendes der et signal ud om manglende omhu, og det kan indbyde til hærværk, graffiti og mere affald m.m.

Forslag til forbedringer

Beboerne bør i fællesskab beslutte nogle rutiner, som er nemme at udføre og administrere. Man kan naturligvis betale sig fra det ved at bede en ejendomsfunktionær om dagligt at tage sig af det, men det er bedre, hvis beboerne føler så meget ansvar for opgangen, at de selv rydder op og holder orden.

Uorden ved cykelparkeringen er et signal om, at ingen tager hånd om området.

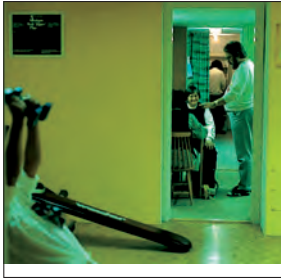

Cykler er kostbare; de skal låses inde. Og gerne bag glas som vist her. Kun opgangens beboere bør have nøgle dertil. Hvis det ikke er muligt at låse cyklerne inde, bør de kunne parkeres under tag i små enheder, synlige fra lejlighederne.

Kældre

*Kedelige utrygge
kælderrum kan omdannes
til aktive hobbylokaler
til glæde for alle
beboerne.*

*I stedet for denne uhyggelige
kældernedgang, kunne der
udføres en vestibule til bar-
nevogne, cykler o.l., som vist
på skitsen.*

*Det vil i øvrigt fremme
trygheden i denne passage,
hvis der fra vinduer
i gavlen var mulighed
for at holde øje med,
hvad der foregår.*

Kældre er ofte steder, man kun begiver sig ned i, når det er absolut påkrævet - og helst kun i dagtimer og i selskab med andre. Men kældre kan rumme mange formål, der er nyttige for beboerne.

Forslag til forbedringer

- Kældernedgange ombygges, så indgangene til dem flyttes til terrænplanet med en aflåselig dør, hvortil kun beboerne har nøgler.
- Gennemgange på langs i bygningen afbrydes, evt. sådan at kun ejendomsfunktionærer har nøgler.
- Pulterrum sikres mod indbrud med solide låse, skillerum og gitre.
- For at fjerne uhyggen ved kælderlokaler, er det nødvendigt med mere gennemsigtighed og lys; kældervinduer bør bygges om, så man kan se ind udefra til hele gulvfladen, og lyset bør tændes automatisk, når der træder mennesker ind i rummene.
- Der bør ikke være offentlig adgang til kælderrum, der ikke kan ses udefra.

Forarealet

Forarealet er et af de vigtigste steder, hvor beboerne i en opgang eller et hus kan mødes, og det er derfor vigtigt, at det egner sig til dette formål. Det er en fordel, hvis der er opholds- og legemuligheder i nærheden, og hvert forareal skal kunne have sin egen udformning, som afviger fra de øvrige forarealer. Forarealet skal kunne præges af opgangens beboere.

Forslag til forbedringer

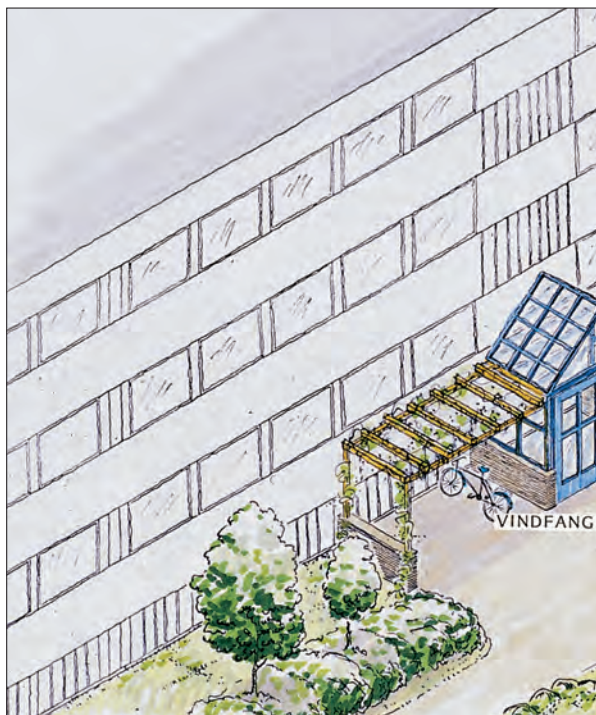
- Der bør være legemuligheder for børn i forskellige aldre og gode siddemuligheder for de voksne, bl.a. forældre til legende børn. Det er også en god idé at anlægge forarealet, så der er valgmulighed mellem skygge og sol.
- Der bør ikke være planter eller møblering, som en person kan gemme sig bag.
- Lav beplantning og venlig og tilstrækkelig belysning skal bruges her. Venlig belysning vil sige armaturer, der sidder nogenlunde lavt, ikke blænder og har et varmt lys.

Forarealet bør være et sted, hvor børn kan lege trygt.

- Det er en fordel, hvis man fra lejlighederne kan se ned på forarealet og på de personer, der har ringet på dørklokken.
- Forarealet bør være markeret med en afgrænsning, som skal kunne passeres relativt let.
- Det er en fordel, hvis man kan køre tæt frem til indgangsdøren med udrykningskøretøjer, med flyttelæs og med taxaer med bevægelseshæmmede.
- Hvis det ikke er muligt at køre helt frem til indgangsdøren, kan man anlægge gangforbindelsen frem til indgangen sådan, at fx en taxi-chauffør fra sin bil kan se sin kunde gå helt frem til døren.

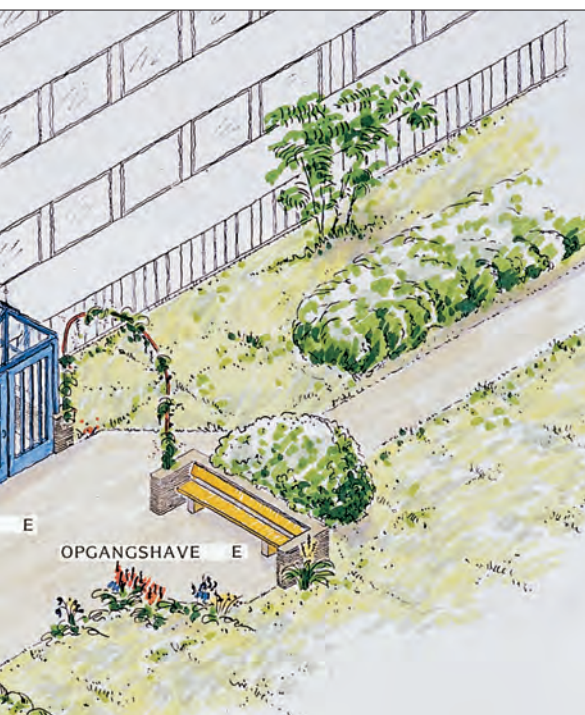

Før renoveringen var der foran indgangsdørene et hårdt, anonymt areal med udsatte cykler og uden opholds- og legemuligheder.

Arkitekten fremlagde dette forslag til en ændring af forholdene til diskussion blandt beboerne.

Her har beboerne selv lavet denne hygge-krog som et meget populært opholdssted.

Det færdige resultat ligner forslaget, men der savnes bedre forhold til cykelparkering.

Parkering

Når p-pladsen ligger foran bebyggelsen, er der god udsigt til bilerne fra lejlighederne. Men udsigten er mindre spændende, end hvis der er lege- og opholdspladser.

Tidligere dannede de parkerede biler en lang vold mellem et monotont fortov og kørebanen.

Nu er parkeringen flyttet over på den anden side af vejen, og forarealet er gjort mere brugbart til ophold, leg og cykelparkering.

Store, øde parkeringspladser kan virke utrygge, og hvis de befinder sig uden for synsvinkler fra lejlighederne, er de parkerede biler i større fare for tyveri og hærværk.

Forslag til forbedringer

For at hæmme lysten til indbrud i biler, som er parkeret i boligområder, kan man dele eksisterende store p-pladser op til mindre, overskuelige, nærmere indgangspartierne, så de kan ses fra de lejligheder, hvor bil-ejerne selv bor. De kan evt. suppleres med aflåselige garager, hvilket specielt mange motorcyklister efterspørger.

Kan det ikke lade sig gøre med en deling af store p-pladser, kan de evt. opdeles med lave buske, så indtrykket af store, øde flader begrænses. Træer der hindrer, at beboerne kan se ned på de parkerede biler, kan opstammes, klippes, stynes eller fjernes.

P-pladsernes belysning bør have armaturhøjden 3-4 m, og armaturerne afskærmes opefter, så de ikke blænder for beboernes udsyn til bilerne. Biler uden nummerplader bør hurtigst muligt fjernes fra boligområdet, så de ikke signalerer ligegyldighed og frister til hærværk.

Se i øvrigt pjecen „Stop biltyven“ fra Det Kriminalpræventive Råd.

Det interne vejssystem

Det interne vejssystem kan udformes sådan, at der kun er én ind- og udkørsel til området, så flugtvejene begrænses for eventuelle gerningsmænd. Trafiksanering med bump kan begrænse farten. Også her vil en god vejbelysning være en fordel. Store niveauforskelle mellem kørebane og andre arealer, med høje kantsten kan fremme trafiksikkerheden internt i boligområdet, dog med små ramper, hvor fodgængere er nødt til at krydse bilvejene.

Biler skal kunne komme tæt på indgangene, men kun til ganske kortvarige ophold.

Man kan begrænse mulighederne for flugtveje, ved at nøjes med kun én indkørsel og udkørsel.

Stisystemet

Mange skjulesteder langs stierne kan give fornemmelse af utryghed. Luft omkring stierne giver bedre udsyn og overblik.

En del boligområder - især fra tresserne - har et trafiksystem med niveaufri krydsninger mellem motortrafik og let trafik. Ofte er den lette trafik ført under bilvejene i tunneller, som i dag opleves som skumle og uhyggelige med mange skjulesteder. Hvis stierne også bruges til kørsel med knallerter og lette, hurtige scootere, kan tunnellerne tit opfattes som meget utrygge steder, og mange beboere vælger da at krydse bilvejene på disse i stedet for under dem, til skade for trafiksikkerheden og den generelle følelse af tryghed i området. Tunneller er særlig udsat for graffiti.

Forslag til forbedringer

- Man kan øge trygheden på stisystemet ved at samle den lette trafik på få, centrale stier i stedet for at sprede den på flere stier.
- Man kan begrænse knallerter på

stierne dels ved tydelige forbudsskilte, dels ved små, skarpe sving, der ikke generer gående og cyklister, men som gør knallertkørsel mindre attraktiv.

- Stitunneler bør ofte renses for graffiti, og det vil muligvis kunne betale sig at ofre en graffitioprøntiv imprægnering af vægfladerne.
- Belysningen bør være med lysgivere der udsender et varmt lys.
- Det er en god ide at rette stitunnelens indgange ud, så mulighederne for at skjule sig her begrænses.
- Hvis ingen af disse forslag kan få beboerne til at benytte stierne og deres tunneller, bør trafiksystemet ændres og stitunnelerne lukkes og erstattes af trykknappregulerede, velbelyste fodgængerovergange.

Hvis man samler al let trafik på een sti gennem bebyggelsen, vil den blive så brugt, at den opleves som tryk. Det er vigtigt, at stierne går så direkte som muligt mod deres mål i bydelen, og at man kan se på langs ad dem over lange stræk.

Skiltning

Det kan være svært at orientere sig i et boligområde, man ikke før har været i, også fordi mange boligområder er planlagt i en tid, da byplanidealene skiftede hurtigt. For beboerne kan planen være logisk og nem at forstå, men besøgende kan have sværere ved det.

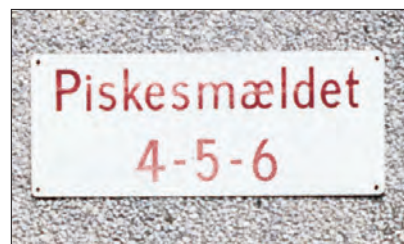

Eksempel på et overskueligt
oversigtskort over bebyggelsen.

Forslag til forbedringer

- Renoveringen bør omfatte en gennemgang af områdets skiltning. Hvor ligger områdets fælles faciliteter, og hvordan finder man husnumrene?
- En oversigtsplan, vil være til stor nytte for besøgende. Det er en god idé, at oversigtsplanen er produceret på et materiale, der er modstandsdygtigt overfor graffiti og hærværk.
- Oversigtsplanen skal være let at finde ved områdets hovedindgange, med store, letlæselige tekster og tal og med belysning i de mørke timer.

Man kan skilte på mange måder - også med blomster.

Almene bebyggelser har visse steder vej- og kvarternavne, der klinger ubehageligt og kan nedsætte bebyggelsens omdømme (Øksens Kvarter, Ildtornvej, Voldparken o.l.). Navneskifte kan være et ønsket led i at hæve en bebyggelses omdømme, men er ofte forbundet med betydelige udgifter til ændringer i adresse-opslagsbøger, skiltning o.l.

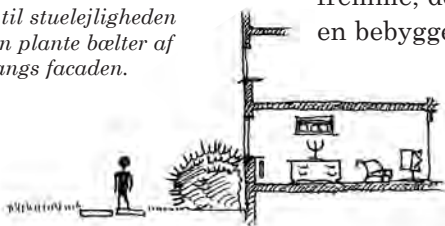
Beplantning

En tom græsplæne kan udnyttes bedre, fx ved at anlægge nyttehaver.

For at hindre uønsket indblik til stuelejligheden kan man plante bælter af buske langs facaden.

Ud over beplantningens vigtige funktion som dekoration og beskriver af årstidernes vekslen kan den også bruges i tryghedsskabende øjemed: Beplantning kan dels bruges til at fremme, dels til at hæmme kontakt i en bebyggelse.

Forslag til forbedringer

- Man kan *fremme* kontakt ved at plante blomster og lægivende buske og træer på steder i bebyggelsen, hvor det skal være rart at opholde sig.
- Man kan *hæmme* kontakt ved at plante afstandsbælter, evt. med stikkende buske fx i et bælte på et par meters bredde mellem stuelejligheder og stier. På den måde bliver det sværere at komme til

åbentstående vinduer, altanræk-
værk eller tagnedløb, der kan brug-
es af klatretyve.

- Stikkende buske kan være brom-
bær, ildtorn, tjørn eller berberis. De
er ikke populære, hvor børn leger
og bør undgås der.
- Man kan hindre indblik til beboerne
og deres værdigenstande i stuelej-
lighederne ved at lade buskene
vokse som vist på tegningen.
- Private haver til lejligheder i stue-

etagerne kan med hegn og evt.
havelåger dels give et indtryk af
omhu og orden, dels skabe afstand
mellem offentlige arealer og
boligerne.

- Nye træer kan beskyttes mod
hærværk med net eller hegn.

*Nyttehaver lagt ud i græsar-
ealerne.*

Plankeværker og hegn af stedsegrønt kan være uspændende at se på og samtidig udgøre skjulesteder.

Variation i beplantningen er vigtig for kvaliteten af forarealet. Selv små arealer kan få stor betydning.

Ansvar

Ansvaret for vedligeholdelsen af de enkelte områder i et boligområde skal være veldefineret, så man nøjagtigt ved, hvem man skal henvende sig til med klager over skader o.l. I hver opgang bør der være oplysninger om, hvem man kan ringe til, også uden for ejendomsfunktionærernes normale telefontider.

Følg kriminalitetsudviklingen

Et tip til ejendomsfunktionærer, som vil forebygge kriminalitet, kan være at markere alle gerningssteder for hærværk og anden kriminalitet på et knappenålskort. På den måde kan man se, om der er et mønster eller særligt udsatte steder, og eventuelt sætte ind med foranstaltninger.

Det er vigtigt, at beboerne kender personalet og trygt kan henvende sig til det.

Friarealet

Gode fysiske faciliteter, som beboerne har lyst til at bruge, kan i sig selv forebygge kriminalitet og hærværk.

De store græsarealers tid er forbi. Der er brug for, at man kan anvende friarealet mere aktivt, bl.a. fordi der i mange (almene) bebyggelser som regel er mange beboere hjemme i dagtimerne - ofte over halvdelen af beboerne.

Forslag til forbedringer

- Man kan anlægge dyrkningshaver, solgryder, grillpladser og sports- og legepladser til børn i forskellige aldre.
- Ved landskabsplanlægningen bør man sætte på artsrigdom i plantevalget, så beboerne kan følge med i årstiderne. Der er noget at kigge på og folk vil følge med i livet i bebyggelsen, så risikoen for at blive opdaget som tyv eller lignende bliver langt højere.
- Undgå at der findes skjulesteder nær de stier og veje, som beboerne benytter om aftenen.
- Belysning kan bruges til at oplyse populære opholdssteder eller flader rundt om friarealerne, så personer kan ses i silhuet. Det er ikke nødvendigt, at friarealerne ligger badet i lys i de mørke timer; men lyset bør være, hvor der er brug for det.

Midt på friarealet er dette lysthus bygget til grill o.l.

*Hyggelokke med
borde og bænge nær
indgangspartierne
kan fremme
beboernes samvær.*

*I denne bebyggelse er et
regnvandsbassin omformet
og udnyttet til et meget
populært og rekreativt
område.*

*Jo mere glas der er i
facaden, jo større er
chancen for, at nogen
kigger ned og holder øje med
livet på friarealerne.*

Tiden er løbet fra de store græsarealer. De er meget lidt befolkede og ret anonyme. Nu om dage ønskes græsplæner udnyttet mere interessant til leg og ophold.

En kunstnergruppe har tegnet nyt inventar til dette gårdareal på Nørrebro i København. Det er herved ændret fra noget meget nedslidt til et attraktivt syn for beboerne.

Opdeling i mindre enheder

Hvis det overhovedet er muligt, kan det være en god ide at opdele et større boligområde i kvarterer eller mindre boenheder. Beboerne kan dermed lettere identificere sig med bebyggelsen, være med til at påvirke områdets udformning, tage ansvar for det og holde en naturlig selvjustits.

Forslag til forbedringer

- Ved opdelingen skal man tage hensyn til, at hver enhed bliver overskuelig i social henseende.
- Der opdeles såvidt muligt efter naturlige grænser, fx. brede stier, adskillende beplantning, bygningsplacering og bygningsfunktioner.
- Der opdeles også gerne med varierende boligsammensætning og med blanding af udlejnings-, andels- og ejerboliger.
- Hvert kvarter eller mindre boligområde skal have sit eget særpræg. Det kan ske ved at ændre stiforløb,

beplantning, friarealer, farvevalg, arkitektur, mv.

- Det er afgørende vigtigt, at beboerne tages med på råd og deltager i forandringen. Der bør være reel indflydelse med tildeling af rådighedsbeløb til beboerne i hvert område. Beløbet anvendes til udformninger af området samt til sociale aktiviteter, der samler beboerne.

Når et boligområde er opdelt i små enheder, er det nemmere for beboerne at få større tilknytning til kvarteret.

Gode samlingssteder benyttes af invandrerkvinder i "den rosa time"

Busforbindelse

Jo færre faciliteter, der er i en bebyggelse i form af butikker, fritidsfaciliteter og institutioner, jo vigtigere er det, at man let kan komme til andre bebyggelser i nærheden - og til bykernen, så beboerne kan deltage i byens øvrige liv.

Hvis kollektivtrafikken gives store tidsmæssige fordele frem for bilerne, er der gode muligheder for, at den vil blive brugt mere.

Forslag til forbedringer

Holdepladsen bør placeres centralt i eller tæt ved bebyggelsen, ud for dens hovedsti og helst tæt ved fælleshuset. Det bedste er, hvis bussens hyppighed er høj, også om aftenen og i weekends. Der er erfaring for, at trafik, både kollektiv og individuel, kan være med til at reducere kriminalitet i trafikårens nærhed.

Fælleshus

Fælleshuse er vigtige, fordi de kan blive stedet hvor fritidsinteresserne dyrkes i bebyggelsen. I fælleshuse kan beboerne lære hinanden at kende og skabe sociale netværk.

Fælleshuse rummer for det meste selskabslokaler, der kan bruges af beboerne til større, private arrangementer.

Et fælleshus med lokaler til især de unge kan give dem et mødested, så de ikke keder sig og opholder sig på steder i bebyggelsen, hvor de øvrige beboere kan føle sig generet af de unge.

Forslag til forbedringer

Det er godt, hvis fælleshuset har lokaler med et udstyr, der interesserer de unge. Et musikrum og et værksted til reparation og vedligeholdelse af knallerter og motorcykler kan være populære dele af et sådant fælleshus. Hertil knytter sig nogle støjproblemer, der må løses. Grupper med særlige interesser vil muligvis være interesserede i at have egne lokaler i fælleshuset, og det er vigtigt, at alle ønsker om fælles lokaler søges

imødekommet. Et fælleshus kan give anledning til konflikter i et boligområde, og derfor anbefales det, at det ligger, så det er under et vist opsyn for at begrænse risikoen for indbrud og hærværk, men det må heller ikke give anledning til klager over støj. Et fælleshus bør altid være bemandet i åbningstiden, og ingen besøgende bør kunne komme uset ind i bygningen. Mange fælleshuse har en café, som giver fælleshuset liv i det daglige.

Det er en fordel med udendørs opholdsarealer i tilknytning til fælleshuset, hvor beboerne kan opholde sig om sommeren.

Fælleshuset kan blive rammen om samvær mellem bebyggelsens unge og ældre, så de lærer hinanden at kende. Fælleshuset kan eventuelt indeholde et lille kontor til det lokale politi og et kontor for boligforvaltningen, der i tilfælde af mere alvorlige problemer i bebyggelsen kan forlænge sin åbningstid og bruge kontoret som base for patruljering i bebyggelsen om aftenen.

Uden fælleshus, med et imødekomende personale og gode aktiviteter, der kan tiltrække de marginaliserede grupper, opstår der samlingssteder på ofte ret uhen-sigtsmæssige lokaliteter.

Et synligt og markant fælleshus midt i bebyggelsen. Man kan også bruge ledige kælderlokaler, som sættes i stand og indrettes til formålet.

Graffiti og hærværk

Store væg- eller murflader kan friste graffitimalere. De kan i stedet plantes til med slyngplanter.

Forslag til forbedringer

- Bebyggelsen gås igennem efter behov, og skaden skal udbedres på en måde, som er synlig for beboerne.
- Store væg- eller murflader, der ligger skjult for offentlig opmærksomhed, og som derfor kan friste graffitimalere, kan plantes til med slyngplanter eller kan på anden måde gøres uattraktive for disse.

Mere liv i området

I visse timer på døgnet kan et bolig-område opleves mere trygt end til andre tider, hvor der er øde på stier og veje. Dette problem er ikke let at løse, men områder, hvor let industri og håndværk er integreret i det omliggende kvarter, har traditionelt mindre kriminalitet.

Forslag til forbedringer

Hvis der er mulighed for at få undervisningslokaler til aftenskole eller kurser uden for dagtimerne i området, kan det være med til at skabe mere trafik og dermed nedsætte muligheden for at begå kriminalitet.

Denne bebyggelse er helt bevidst planlagt til at være fri for kriminalitet - og det er lykkedes.

Dette er bl.a. opnået ved at samle fodgængere og cyklister på gader, der let kan overvåges fra lejlighederne.

Afslutning

Kriminalpræventiv byplanlægning og kriminalpræventivt byggeri drejer sig først og fremmest om at skabe miljøer, der generelt er gode, trygge, venlige og stimulerende. Tryghedsaspektet skal sammen med de andre kvaliteter ses i en helhed - og ikke som noget, der danner modsætning, som fx ved 'gated communities', dvs. boligområder, der er omgivet af mure og bevogtet ved indgangsporten samt afpatruljeret om natten.

Der bør ved renovering såvel som ved nybyggeri først og fremmest tænkes på positive bebyggelsesindsatser, som er til gavn for alle, og som fremmer en god og ønskelig adfærd. Ved et særligt behov, kan der tages initiativ til målrettet at reducere kriminalitet i området fx ved sociale indsatser eller aktiviteter for særlige grupper.

"Trygge Boligområder" er et oplagt punkt på dagsordenen, når afdelingsbestyrelsen for boligområdet mødes.

Litteraturhenvisninger

Kriminalpræventiv Boligprojektering.

Boligplanlægning med tryghed og trivsel. Det Kriminalpræventive Råd, København 1996.

Trivsel og tryghed starter lokalt. Råd og idéer til projekter, der kan fremme trivsel og engagement i dit lokalområde. Det Kriminalpræventive Råd, København 1999.

Du er nærmest.

Det Kriminalpræventive Råd, København 1999.

Indbrudssikring af hus og hjem.

Det Kriminalpræventive Råd, København maj 2001.

Forebyggelse af kriminalitet - en undersøgelse af seks boligområder i Københavns omegn.

SBI-byplanlægning 72. SBI 1996.

Virkninger af Byudvalgets renovering af bygninger og friarealer.

M. Varming, SBI 1999.

Byudvalgets indsats 1993-98.

Sammenfattende evaluering. SBI-rapport 320. SBI 1999.

Mere trygge byer.

Lokale kriminalpræventive handlingsplaner - et bypolitisk forsøgsprojekt. By- og Boligministeriet 1999.

Teknisk forebyggelse af vold og hærværk.

(DS/R 470). Dansk Ingeniørforening/Dansk Standard, 1990.

Teknisk forebyggelse af indbrudskriminalitet.

(NP-206-N). Dansk Ingeniørforening/ Dansk Standard, 1991, med senere revisioner. Indeholder også kapitler om belysning. Se også Dansk Standard DS 471 med forskellige tillæg.

Livet mellem husene.

Jan Gehl, Arkitektens Forlag. København 1999, 5. udgave.

Nye Byrum.

Jan Gehl og Lars Gemzøe, Kunstakademiets Arkitektskole. København 2000.

Den trygge byen

- kriminalitetsforebyggende planlægning. Tina Skouen (red.) Norsk Form 1999.

Bedre planlegging - færre farer - kriminalitetsforebyggende sjekklister for planleggere.

Det Kriminalitetsforebyggende Råd, Oslo, 1999.

Area, nr. 3, 2000,

svensk landskapsarkitekturtidsskrift.

Temanummer om sikker by.

Tryggare stad - kan man förändra rädsans platser?

En handbok med syfte att skapa en tryggare stad. Göteborgs Stadsbyggnadskontor och Chalmers Tekniska Högskola, 2000.

Boverket, Sverige:

Brott, bebyggelse, planering.

Karlskrona, 1998.

Bebyggelseplanering mod brott:

En empirisk prövning

Jonny Lind, Stocholm Universitet, kriminologiska institutionen. C-uppsats, december 2000.

Kriminalitetesforebyggende bygging - teori og praksis

Norsk byggforskningsinstitut, byggforsknotat 11, 1996.

Kriminalprævention

i nærmiljøet i Holland.

Teori og praksis. Theo JM van der Voordt. Delft Universitet. Dansk oversættelse af Karin Fogh Andersen, 1997. (Fås som kopi hos Det Kriminapræventive Råd).

The Death and Life of Great American Cities,

Jane Jacobs. New York 1961.

Defensible Space - Crime Prevention through Urban Design.

Oscar Newman. New York 1972.

A Pattern Language.

Alexander, C., Ishikawa, S og Silverstein. M. New York 1977.

Safe Cities - guidelines for planning, design and management

Gerda R. Wekerle and Carolyn Whitzman, Van Nostrand Reinhold, New York 1995.

Nyttige

web-adresser:

Det Kriminalpræventive Råd: www.dkr.dk

Bo Grönlund: <http://bo.gronlund.homepage.dk>

Dansk Standard: www.ds.dk

BRÅ, Brotsförebyggande rådet, www.bra.se

Det Kriminalitetsforebyggende Råd, Norge: www.krad.dep.no

Secured by Design: www.securedbydesign.com

Fysiske forbedringer i et boligområde kan være med til at forebygge kriminalitet og hærværk. Mange gange kan selv små ændringer have stor effekt, og det er derfor værd at tænke kriminalpræventive elementer med, når et boligområde skal renoveres. Hæftet giver en række forslag til små og store forbedringer, som kan gøre et boligområde tryggere at bo og færdes i.

Det Kriminalpræventive Råd

Odinsvej 19, 2. sal
2600 Glostrup
Telefon (+45) 43 44 88 88
Telefax (+45) 33 43 01 39
dkr@dkr.dk
www.dkr.dk

